

(1147-1149)	II. Haçlı Seferi
(1157)	Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılması
(1174)	Eyyubiler Devleti'nin kurulması
(1176)	Miryokefalon Muharebesi
(1178)	Danişmentliler Beyliği'nin yıkılması
(1189-1192)	III. Haçlı Seferi
(1196)	Moğol İmparatorluğu'nun kurulması
(1202)	Saituklular Beyliği'nin yıkılması
(1202-1204)	IV. Haçlı Seferi
(1227)	Moğol İmparatorluğu'nun parçalanması
(1228)	Mengücekliler Beyliği'nin yıkılması
(1230)	Yassıçemen Muharebesi
(1231)	Artuklular Beyliği'nin yıkılması
(1240)	Babaîler Ayaklanması
(1243)	Kösedağ Muharebesi
(1250)	Eyyubiler Devleti'nin yıkılması
(1250)	Memlûklular Devleti'nin kurulması
(1260)	Ayn-ı Calut Muharebesi
(1270)	Haçlı Seferleri'nin sona ermesi
(1277)	Karamanoğlu Mehmed Bey'in Türkçeyi resmî dil ilan etmesi
(1308)	Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılması

10.Sınıf Tarih Konu Özetleri

- 1.Ünite : Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi**
2.Bölüm : Anadolu'ya Türk Göçleri

1.2.1. XI. YÜZYILDA ANADOLU'YA YÖNELİK OĞUZ GÖÇLERİ

Türkler, tarih boyunca anayurtları Orta Asya'dan çeşitli dönemlerde göç ederek geniş bir coğrafyaya yayılmış ve göç ettikleri bölgede güçlü devletler kurmuşlardı. Bu göçlerin en etkili olanı şüphesiz XI. yüzyıl başlarında önce Horasan'a, daha sonra da Horasan'dan Anadolu'ya yapılan Oğuz Türklerinin göçüdür. XI. yüzyılın başlarında Oğuz Yabgu Devleti'nin yıkılmasından sonra, daha çok hayvancılıkla geçimlerini sağlayan Oğuz Türklerinin büyük bir kısmı, kuraklık, salgın gibi tabii olaylar ve Kıpçakların baskıları, Moğol asıllı Karahitayların saldırıları yüzünden Horasan'a göç etmek zorunda kalmışlardı.

Horasan'a gelen Oğuz Türkleri, bölgenin iki büyük siyasi gücü olan Karahanlılar ve Gazneliler arasında sıkışık kaldılar. Bu durum karşısında, Selçuk Bey'in torunları Tuğrul ve Çağrı kardeşler, Oğuz Türklerine daha elverişli yerler bulabilmek için Anadolu'ya keşif seferleri düzenlemeye karar verdiler. Tuğrul ve Çağrı kardeşler, Anadolu'ya yapılan Türk göçlerini belirli gayelerden yoksun ve sonu birer meçhul macera hareketi olmaktan kurtarıp büyük bir disiplin içinde sevk ve idare ettiler.

Oğuz Türklerinin Anadolu'ya yönelik akınlarında; Anadolu'nun İpek Yolu üzerinde yer alması, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan bir konumda olması, üç tarafının denizlerle çevrili olması, verimli topraklara sahip olması, iklim ve bitki örtüsünün Türklerin yaşamasına uygun olması etkili olmuştur. Bunun yanında İslamiyet'in etkisiyle cihat ve gaza geleneğini benimseyen Oğuz Türkleri, Anadolu'da bu dönemde siyasi yönden zayıf durumda olan Bizans İmparatorluğu'nu kendilerine hedef seçmişlerdir.

XI. yüzyılda Anadolu'ya yapılan ilk Türk akınları yerleşmeden ziyade daha çok keşif ve ganimet elde etme amacı taşıyordu. Çağrı Bey ve diğer komutanların öncülüğünde gerçekleştirilen keşif seferlerinin amaçları; Anadolu'yu yakından tanımak ve Anadolu'da alınması zor kaleleri yıpratmaktı.

1040 Dandanakan Savaşı'dan sonra Oğuzların Horasan'a hâkim olmaları ve Büyük Selçuklu Devleti'nin resmen kurulmasıyla, Anadolu'ya yönelik Türk akınları belirli bir sistem hâlinde yapılmaya başlandı. Belirli bir plan dâhilinde yapılan bu akınların amacı, Bizans'ın direncini kırma, fetih ve yerleşme hareketlerine yönelikti. Tuğrul Bey Dönemi'nde, 1048 yılında Müslüman Türklerle Bizans İmparatorluğu arasında yapılan Pasinler Savaşı'nın kazanılması sonucunda ise; Oğuz Türkleri, Bizans sınırına yığılmış, önemli kale ve üsleri ele geçirmişlerdi. İbrahim Yınal, Gümüş Tekin, Afşin Bey gibi birçok komutan Anadolu'da önemli fetihlerde bulunuyorlardı. Bu durum karşısında son bir umutla Türkleri Anadolu'dan atmak amacıyla yapılan Malazgirt Savaşı da Türklerin lehine sonuçlanmış, artık Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinin önünde hiçbir engel kalmamıştı.

Malazgirt Savaşı'ndan sonra kısa bir süre içerisinde Anadolu'nun büyük bir kısmı Türklerin eline geçti. Horasan'da kendilerine yurt bulamayan konar-göçer Oğuz boyları (Kınık,

Avşar, Kayı, Çepni, Iğdır, Salur, Bayat vd.) dalga dalga Anadolu'ya gelmeye başladı. Bu Oğuz boyları Büyük Selçuklu Devleti tarafından Anadolu'nun belirli bölgelerine planlı bir şekilde yerleştirildi. Ardından kurulan ilk Türk beylikleri ve Türkiye Selçukluları ile Anadolu'da Türk hâkimiyeti kalıcı hâle geldi.

Oğuz Türklerinin önce Horasan'a daha sonra da Anadolu'ya yapmış oldukları ilk göç dalgasının sebep ve sonuçları göz önüne alındığında, Türklerin ilkel göçebe bir anlayışla değil, aksine, kendine has yüksek bir kültür ve medeniyetin sahibi ve yayıcısı olarak göç ettikleri görülür. Konar-göçer, atlı yaşantının temelinde büyük oranda hayvancılık ve kendine yeterli bir ziraat kültürü yer alır. Dolayısıyla, Türk göçleri bu yaşantıya en uygun yer olan Anadolu'ya doğru olmuştur. Anadolu'ya yapılan Oğuz göçleri hem Türk tarihi hem de dünya tarihi üzerinde çok büyük sonuçlar doğurmuştur.

1.2.2. TÜRKLERİN ANADOLU'YA YERLEŞMESİNİ KOLAYLAŞTIRAN ETMENLER

XI. yüzyıl başlarında Anadolu'nun tamamına hâkim olan Bizans, Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'daki üstünlüğünü kaybetmeye başlamıştı. Bizans İmparatorluğu'nda sık sık yaşanan taht kavgaları merkezî otoriteyi zayıflatmıştı. Ayrıca civar bölgelerdeki Ermeni ve Gürcülerle sık sık yaşanan siyasi sorunlar Bizans İmparatorluğu'nu yıpratmıştı. Diğer yandan Bizans-Sasani savaşları yüzünden Anadolu tahribata uğramış, halkın can ve mal güvenliği kalmamıştı. Ticaret yolları güvenliğini kaybetmiş, tarımsal üretim iyice azalmıştı. Halk daha güvenli gördüğü birtakım kalelere sığınmışsa da, buralarda da hayat şartları her geçen gün zorlaşmıştı. Anadolu'da yaşayan Ermeniler, Süryaniler ve Rumlar ise Bizans'ın ağır vergilerinden ve baskılarından bunalmışlardı. Dolayısıyla Anadolu'da tam bir otorite boşluğu vardı. Tüm bu sebepler Türklerin Anadolu'yu yurt edinmelerini kolaylaştırmıştır.

Anadolu'daki otorite boşluğundan faydalanan Türkler kısa sürede Anadolu'ya hâkim oldular. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde devlet ve beylik kurdular. Anadolu halkına yönelik adaletli bir politika izlediler. Kimsenin dinine, diline ve inancına müdahale etmediler. Tarım, hayvancılık ve ticaretin gelişmesi için tedbir aldılar. Yapmış oldukları imar faaliyetleri ile Anadolu'yu bayındır hâle getirerek Bizans'ın baskılarından bunalmış olan Anadolu halkı için umut ışığı oldular. Türkler, Anadolu'da önce İznik sonra Konya merkez olmak üzere Türkiye Selçuklularını kurdular. Yine diğer Türkmen beyliklerinden, Saltuklular, Erzurum'da; Danişmentliler, Tokat ve Sivas civarında; Mengücekliler Erzincan ve Divriği'de; Artuklular Diyarbakır ve Mardin civarında hüküm sürerlerken; Çaka Beyliği ise İzmir civarında siyasi hüküm sürmeye başladı.

XI. yüzyıla kadar dönemin Latin ve Arap kaynaklarında Anadolu'ya "Romania" (Romalıların ülkesi) deniyordu. Ancak XI. yüzyıldan itibaren Türklerin Anadolu'yu yurt edinmeye başlamaları, Türkiye Selçukluları Dönemi'nde Haçlıların büyük bir bozguna uğratılması ve 1176'daki Miryokefalon Zaferi'yle Anadolu'ya Türklerin yurdu anlamına gelen "Turchia veya Turkiya" denmeye başlandı. Öyle ki dönemin Avrupalı seyyahı Marco Polo, anılarında Anadolu için "Türkiye" kavramını kullanmıştır. XIII. yüzyıldan itibaren ise Avrupalılar, Türkistan dâhil Altaylardan Tuna boylarına kadar uzayan ülkeleri "Magna Turchia" (Büyük Türkiye) olarak isimlendirdiler. Aynı zamanda Arap kaynaklarında evvelce Anadolu "Diyar-ı Rum" (Rum Diyarı) veya "Bilâd-ı Rum" (Rum Beldesi) ülkesi olarak adlandırılırken, XIII. yüzyılda ünlü Arap seyyah İbn-i Batuta, Anadolu için "Bilâdü't Türk" (Türk Beldesi) kavramını kullanmıştır.

10.Sınıf Tarih Konu Özetleri

- 1.Ünite** : Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi
3.Bölüm : Anadolu'nun Türkleşme Süreci

1.3.1. ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya yönelik fetih hareketleri hızlandı. Bunda Büyük Selçuklu Hükümdarı Alp Arslan'ın fethedilen bölgeyi fetheden komutana kılıç hakkı olarak vermesi de etkili oldu. Selçuklu komutanları kısa sürede Anadolu'nun önemli yerlerini ele geçirdi. Başlangıçta Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı olan komutan ve beyler, zamanla Büyük Selçuklu otoritesinin zayıflamasından faydalanarak bağımsız hareket etmeye başladılar.

Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan ilk Türk devlet ve beylikleri şunlardır:

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

Danışment Gazi tarafından Sivas merkez olmak üzere Orta Anadolu'da kuruldu (1080). Beyliğin sınırları zamanla Tokat, Niksar, Amasya, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Kayseri, Elbistan ve Malatya illerini içine alacak şekilde genişledi. Bu yüzden Danışmentliler, Bizans, Gürcü ve Ermenilerin dışında Türkiye Selçuklu Devleti ile siyasi sorunlar yaşadı. Ancak İslam dünyasına yönelik düzenlenen Haçlı Seferleri nedeniyle Danışmentliler ve Türkiye Selçukluları uzlaşma yoluna gitti. Beyliğin ilk hükümdarı Ahmet Gazi, Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Kılıç Arslan ile birlikte Haçlı ordularına karşı savaştı. Ahmet Gazi'nin ölümünden sonra yerine oğlu Emir (Melik) Gazi geçti. Bu dönemde Danışmentliler Orta Anadolu'da güçlü bir devlet hâline geldiler. Emir Gazi; Haçlılara, Bizanslılara ve Ermenilere karşı giriştiği başarılı mücadeleler sonunda Türk ve İslam âleminin takdir ve hayranlığını kazandı. Halife ve Büyük Selçuklu Hükümdarı Sencer tarafından kendisine meliklik unvanı verildi. Emir Gazi'nin ölümünden sonra yaşanan taht kavgaları yüzünden Danışmentliler zayıfladılar. Zamanla Kayseri, Sivas ve Malatya illeri merkez olmak üzere üç kola ayrıldı. Türkiye Selçuklu Hükümdarı II. Kılıç Arslan bu üç kolu ele geçirerek Danışmentlilerin siyasi varlığına son verdi.

Danışmentliler siyasi varlıkları boyunca Anadolu'nun Türkleşmesine ve İslamlaşmasına büyük katkı sağladılar. Hâkim oldukları bölgelerde bilimi ve sanatı geliştirdiler. Tokat'ta inşa ettikleri Yağbasan Medresesinde birçok ilim insanının yetişmesine katkıda bulundular. Mimari alanda birçok eser inşa ettiler. Bu eserlerden bazıları; Tokat'ta Yağbasan Medresesi, Kayseri'de Ulu Cami, Amasya'da Hilafet Gazi Kümbeti'dir.

SALTUKLULAR (1072-1202)

Anadolu'nun doğusunda kurulan önemli bir Türkmen beyliğidir. Beyliğin merkezi Erzurum'dur. Kurucusu, Alp Arslan'ın komutanlarından Ebu'l Kasım Saltuk'tur. Saltuklular, özellikle Gürcü Krallığı, zaman zaman da Türkiye Selçukluları ile sorunlar yaşadılar. Gürcülerle yaptıkları mücadeleler sonucu elde ettikleri başarılar sayesinde topraklarını genişlettiler. Haçlı Seferleri esnasında Türkiye Selçuklu Devleti'ne destek vererek Haçlılara karşı başarılı mücadeleler sergilediler.

Saltukluların merkezi konumunda olan Erzurum; Akdeniz ve Suriye'den gelen, İran'a ve Azerbaycan'a giden büyük kervan yollarının geçtiği bir yerdi. Dolayısıyla Erzurum birçok

bölgeden gelen tüccarların ticaret merkezi konumundaydı. Saltuklular Dönemi'nde tarım ve hayvancılık son derece gelişmişti. Ayrıca Saltuklular mimari, sanat ve kültür alanında da önemli gelişmeler sağladılar. Erzurum'daki Kale Camisi, Tepsi Minare, Ulu Cami, Üç Kümbetler ve Tercan'daki Mama Hatun Kümbeti Saltuklulara ait önemli eserleridir.

MENGÜCEKLİLER (1080-1228)

Alp Arslan'ın önemli komutanlarından biri olan Mengücek Gazi tarafından Erzincan, Kemah, Divriği ve Şebinkarahisar dolaylarında kuruldu. Mengücekliler, zaman zaman Danişmentlilerle ittifak yaparak Gürcü Krallığı ve Trabzon İmparatorluğu ile savaşarak topraklarını genişlettiler.

Mengücek Gazi'den sonra yerine oğlu İshak geçti (1142). Ancak İshak'ın ölümünden sonra çıkan taht kavgaları yüzünden beylik, Erzincan ve Divriği kolu olmak üzere ikiye ayrıldı. Erzincan kolunun ünlü hükümdarı Behramşah'tır. Bu dönemde Erzincan önemli bir ticaret ve kültür merkezi hâline geldi. Behramşah'ın ölümünden sonra Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Alâeddin Keykubat, Erzincan koluna son verdi. Divriği kolu ise Türkiye Selçuklularına bağlı olarak varlığını sürdürdü. 1228'de tamamen bu devlete katıldı.

Mengücekliler Dönemi'nde bilim ve sanat büyük gelişme gösterdi. Bilim ve sanat insanları himaye edildi. İmar faaliyetleri sayesinde şehirler mamur hâle getirildi. Mengüceklilerin önemli eserleri arasında Divriği Ulu Cami ve Sitte Melik Kümbeti yer almaktadır.

ARTUKLULAR (1102-1231)

Oğuzların Döğer boyundan olan Artuk Bey, Alp Arslan'ın emri ile Anadolu'da fetihlere başladı. Bizans'a karşı başarılı mücadelelerde bulundu. Diyarbakır kuşatması sırasında Selçuklu Hükümdarı Melikşah ile arası açıldı ve Melikşah'ın kardeşi Suriye Meliki Tutuş'un hizmetine girdi. Tutuş da ona Kudüs ve çevresini ikta olarak verdi. Artuk Bey 1093 yılında Kudüs'te öldü. Yerine geçen oğulları İlgazi ve Sökmen, Kudüs'ü Fatimilere karşı koruyamayınca Diyarbakır'a geldiler. Bu bölgede Artukoğullarını kurarak üç koldan yönetim sürdürdüler (1102). Bu kollar, Hisnikeyfa (Hasankeyf) Artukluları, Mardin Artukluları ve Harput Artuklularıdır. Artuklular, Eyyubi Devleti ile ittifak yaparak Haçlı Seferleri'ne karşı; Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak yaparak Bizans'a karşı başarılı mücadeleler verdiler.

Artuklular Dönemi'nde tarım ve hayvancılık gelişti. Bunun yanında Artuklular idarecilerin aldığı güvenlik tedbirleri sayesinde bölgede ticaret oldukça ilerledi. Bölge, başta Halep ve Şam olmak üzere diğer bölgelerden gelen tüccarların uğrak merkezi hâline geldi.

Artuklular yaşadıkları bölgeleri mamur hâle getirdiler. İlmî, dinî ve sosyal amaçlı birçok eser inşa ettiler. Diyarbakır'daki Ulu Cami, Mardin'de Zinciriye ve Mesudiye medreseleri, Ulu Cami, Babüsur Camisi ve Batman Çayı üzerindeki Malabadi Köprüsü önemli eserleridir.

Artuklular Dönemi'nde kültürel hayatın yanında önemli bilimsel gelişmeler yaşandı. Dünyanın ünlü fizikçileri arasında gösterilen El-Cezeri bu dönemde önemli bilimsel çalışmalarda bulundu.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

İlk Türk denizcisi olarak kabul edilen Çaka Bey, Oğuzların Çavuldur koluna bağlı Türkmenlerdendir. Hayatı serüvenlerle doludur. Özellikle Bizans'a karşı başarılı mücadeleler

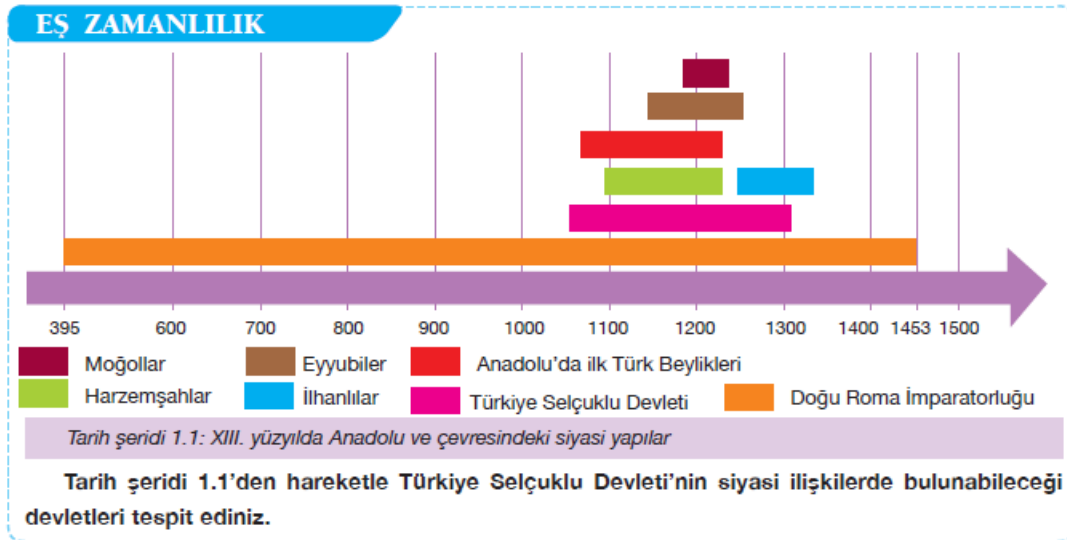
sergiledi. Bu mücadelelerinin birinde Bizans'a esir düştü. Ancak Çaka Bey, bir fırsatını bularak Bizans'ın elinden kaçmayı başardı ve İzmir'e gelerek burada kendi adıyla beyliğini kurdu (1081). Bölgede kısa sürede büyük bir donanma oluşturarak Midilli, Sakız ve Rodos adalarını fethetti. Bir süre sonra İstanbul'u kuşatmak için Peçenek Türkleri ve Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak oluşturdu. Ancak Bizans, Türkiye Selçuklu hükümdarı ve aynı zamanda Çaka Bey'in damadı olan I. Kılıç Arslan'ı Çaka Bey'e karşı kışkırttı. Bizans'ın oyununa gelen I. Kılıç Arslan, Çaka Bey'i öldürttü. Bu karışıklıktan yararlanan Bizans, İzmir'i yeniden ele geçirerek Çaka Beyliği'ne son verdi (1093). Çaka Bey ilk Türk denizcisi olmasının yanında, daha sonra Anadolu'da kurulacak olan Türk beylik ve devletlerine denizcilik konusunda öncülük etmiştir.

Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'da kurulan diğer Türk beylikleri şunlardır:

Beyliğin Adı	Kurucusu	Kurulduğu Yer	Bıraktıkları Önemli Eserler
Sökmenliler (Ahlatşahlılar) (1100-1208)	Sökmen Bey	Van, Erçiş, Tatvan, Muş	
İnançoğulları (Ladik Beyliği) (1261-1368)	İnançoğlu Mehmet Bey	Denizli, Ladik	Serfer Gazi Türbesi
Dilmaçoğulları (Togan Arslanoğulları) (1085-1394)	Dilmaçoğlu Mehmet Bey	Bitlis, Erzen	Bitlis Ulu Cami
İnalıoğulları (1098-1183)	Emir İnal Bey	Diyarbakır, Ergani	
Tanrıvermişoğulları (1081-1093)	Tanrıvermiş Bey	Efes	
Çubukoğulları (1085-1213)	Çubuk Bey	Harput	

1.3.2. TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kuruluş Dönemi



Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu, Selçuklu soyundan (Oğuzların Kınık Boyu) Süleyman Şah'tır. Alp Arslan Dönemi'nde Anadolu fetihlerine katılan Süleyman Şah, Bizans'taki karışıklıklardan yararlanarak 1075 yılında İznik'i fethetti. Bir süre sonra İzmit'i alarak Üsküdar önlerine kadar geldi. Boğazlardan geçen gemilerden vergi almaya başladı. Süleyman Şah, Anadolu'da merkezîyetçi bir devlet kurmak istedi. Anadolu'da dağınık hâlde bulunan Türkleri

tek çatı altında birleştirmeye çalıştı. Fetihler sırasında birlikte hareket ettiği Türk boylarını Bizans sınır boylarına yerleştirdi. Ancak bir süre kardeşi Mansur'un çıkardığı ayaklanma ile uğraştı. Ayaklanmayı Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın gönderdiği kuvvetlerle bastırdı. Bu olaylardan sonra Melik Şah gönderdiği bir fermanla Anadolu Sultanlığını Süleyman Şah'a verdi. Böylece İznik merkez olmak üzere Türkiye Selçuklu Devleti kurulmuş oldu (1077).

Süleyman Şah, devletin hâkimiyet sahasını genişletmek amacıyla bir süre sonra Çukurova'ya yöneldi. Tarsus ve Adana'yı fethetti. Halep'i de almak isteyince Suriye Selçuklu Sultanı Tutuş ile arası açıldı. Halep civarında yapılan savaşta Süleyman Şah kaybetti ve savaş meydanında öldü (1086).

Türkiye Selçuklu-Bizans Mücadeleleri

Türkiye Selçukluları ile Bizans arasındaki ilk mücadeleler yukarıda da belirtildiği gibi Süleyman Şah Dönemi'nde başladı. Türkiye Selçuklularının her geçen gün Anadolu'ya hâkim olma gayretleri yüzünden bu mücadeleler giderek arttı.

I. Kılıç Arslan Dönemi (1092-1107):

I. Kılıç Arslan, Süleyman Şah'ın vefatı ile bozulan devlet düzenini sağladıktan sonra Bizans üzerinde baskı kurdu. Bu sırada Çaka Bey de İstanbul'u kuşatma planları yapıyordu. Bundan rahatsız olan Bizans, I. Kılıç Arslan'ı aynı zamanda kayınpederi olan Çaka Bey'e karşı kışkırttı. Çaka Bey'in daha fazla güçlenmesinden çekinen I. Kılıç Arslan, Bizans'ın oyununa gelerek Çaka Bey'i öldürttü.

I. Kılıç Arslan, batı sınırlarını güvenlik altına almak amacıyla Bizans'la bir antlaşma yaptıktan sonra doğuya yöneldi ve Malatya'yı kuşattı. Ancak I. Haçlı Seferinin başladığını ve Haçlı ordularının Anadolu'ya doğru ilerlediği haberini aldı (1096). Kuşatmayı kaldırmaya mecbur oldu. İznik'e gelerek şehri savunmaya başladı. Kalabalık Haçlı kuvvetleri karşısında İznik'i terk ederek devletin merkezini Konya'ya taşıdı.

I. Mesut Dönemi (1116-1155): Bu dönemde, Bizans İmparatoru Manuel Komnenos (Manuel Komnenos) Türkleri Anadolu'dan atmak için büyük bir ordu ile harekete geçti. I. Mesut, Konya civarında Bizans ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı. Bu arada II. Haçlı ordusunun Anadolu'ya doğru ilerlediğini öğrenince Bizans'la antlaşma yapmak zorunda kaldı. Antlaşmaya göre Antalya ve çevresindeki bazı yerler Bizans'a bırakıldı.

II. Kılıç Arslan Dönemi (1155-1192): Haçlı Seferleri'nin Anadolu'da yarattığı otorite boşluğundan faydalanan Bizans, Batı Anadolu Bölgesi'ndeki bazı toprakları ele geçirdi. Daha sonra Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, Türkleri Anadolu'dan tamamen atmak için harekete geçti. Bizans ve Türkiye Selçuklu kuvvetleri Isparta'da Eğirdir Gölü'nün kuzeyindeki Kumdanlı mevkiinde karşı karşıya geldi. Miryokefalon Savaşı diye adlandırılan savaşta Türkiye Selçuklu Devleti kazandı (1176). Bizans tazminat ödemek koşuluyla barış istedi. Miryokefalon Zaferi sonucunda:

- Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden geri alabilme umutları sona erdi.
- Anadolu kesin olarak Türk yurdu oldu. Bu tarihten sonra Anadolu'ya Türkiye denmeye başlandı.
- Türklerin batıya ilerleyişi hızlandı. Batı Anadolu'da Türk nüfusu arttı.
- Anadolu'daki ticaret yollarının denetimi büyük ölçüde Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçti.

10.Sınıf Tarih Konu Özetleri

- 1.Ünite** : Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi
4.Bölüm : Anadolu'da Devletleşme Süreci

1.4.1. BOY BİRLİĞİNDEN DEVLETLEŞMEYE

Anadolu'da birçok beylik ve devletin kurulmasında Oğuz Türkleri önemli bir rol oynamışlardır. Boylar hâlinde yaşayan Oğuz Türkleri boy birliği ya da beylik gibi geçici siyasi çatılar altında bir araya gelme alışkanlığına sahiptiler. Her boyun başında da "bey" unvanı taşıyan bir başkan vardı. Her boyun kendine özgü bir damgası vardı. Oğuz Türkleri, konar-göçer kültürünün getirdiği özellikler ve her an düşmanla karşılaşma ihtimalinden dolayı güçlü, disiplinli ve teşkilatlı olma ihtiyacı hissederlerdi. Bu yüzden her boy kendi beyinin başkanlığında sosyal, ekonomik ve idari bir teşkilata sahipti. Boy beyi, boya ait bölgeleri idare ederek göçlerde düzen, disiplin ve güvenliği sağlamakla görevliydi.

Oğuz boyları zaman zaman birlik ve beraberliği daha da güçlendirmek amacıyla kendi istekleriyle birleşerek yeni bir devletin temellerini atarlardı. Oğuz boylarını bir araya getirip birleştiren boy beyi ise genelde kağan olurdu; daha sonra yeni devletin teşkilatlandırılmasına geçilirdi. Kağanın yakınları ile ona destek veren boy beylerine devletin en önemli görevleri verilir. Nitekim Oğuz boyları, I. ve II. Kök Türk Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynadılar. Kök Türklerin yıkılmasından sonra bir süre bağımsız hareket eden Oğuzlar, Uygur Devleti kurulunca Uygurların hâkimiyetine girdiler. Uygur Devleti'nin yıkılmasından sonra Seyhun Nehri çevresine gelerek burada Oğuz Yabgu Devleti'ni kurdular. Oğuz Yabgu Devleti'nin son dönemlerinde bu devletin subaşı olan Selçuk Bey, Oğuz Yabgusu ile anlaşmazlığa düştü. Kendisine bağlı Kınık boyu ile Cend Bölgesine göç etti (960). Burada boya ait Müslümanlığı kabul etmelerinden sonra Oğuzlara Türkmen denildi. Oğuzların İslamiyet'i kabul etmesi, İslam tarihi bakımından olduğu kadar Türk tarihi açısından da bir dönüm noktası oldu. Sonraki dönemlerde Selçuk Bey'in torunları Tuğrul ve Çağrı Beylerin önderliğindeki Oğuz Türkmenleri Horasan'da Büyük Selçuklu Devleti'ni kurdular.

Büyük Selçuklu Devleti, hâkim oldukları bölgelerde gelişmiş bir devlet teşkilatlanması kurdu. Bu sayede başta Horasan olmak üzere Kafkaslardan Anadolu'ya uzanan büyük bir medeniyet hâline geldi. Sonraki dönemlerde ise Türkiye Selçukluları Anadolu'da, Osmanlı Devleti ise Anadolu ve Rumeli'de devletleşme sürecini devam ettirdiler. Türklerin Anadolu'da devletleşmesini etkileyen faktörler arasında Bizans'ın Anadolu'daki otoritesini kaybetmiş olması, Anadolu'daki dinî ve sosyal belirsizlikler, Anadolu halkının bir devlet bünyesine girerek güvende olma isteği yanında Türklerin tarih boyunca teşkilatçı bir yapıya sahip olmaları etkili oldu.

1.4.2. TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ KÜLTÜR VE UYGARLIĞI Devlet Yönetimi ve Ordu

Anadolu'da hâkimiyet kuran Türkiye Selçuklu Devleti, eski Türk devlet gelenekleri ve özellikle de Büyük Selçuklu Devleti'nin idari yapısını örnek aldı. Türkiye Selçuklularında devletin başında Selçuklu ailesinden gelen bir "sultan" bulunurdu. Sultan unvanı yanında hükümdarlar "keyhüsrev, keykavus, keykubat" gibi Farsça unvanlar da kullanırlardı. Hükümdarın görevi halkın mutluluk ve refahını sağlamak, ülkeyi adaletli bir şekilde yönetmek, orduya komuta etmektir. Türkiye Selçuklularında, devlet hükümdar ailesinin ortak malı olarak kabul edilir ve şehzadeler arasında paylaştırılırdı. Türkiye Selçuklu Devleti'nde, devlet işleri "Divân-ı

Saltanat'ta (Büyük Divân) görüşülürdü. Her türlü konu divanda değerlendirilerek karara bağlanırdı.

Hükümdarın çocuklarına "şehzade" denir; şehzadeler, devlet tecrübesi kazanmaları amacıyla küçük yaşlarda vilayetlere gönderilirdi. Şehzadelerin yanına "atabey" denilen tecrübeli devlet adamları verilirdi. Hükümdar tarafından veliaht ilan edilen şehzade ya merkezde durur ya da merkeze yakın bir vilayete gönderilirdi.

Türkiye Selçuklu Devleti'nde merkezî yönetimin dışında ülke idari yönden eyaletlere ayrılmıştı. Eyaletlerin başında "emir" denilen askerî vali bulunurdu. Önemli eyaletlere şehzadeler "melik" unvanıyla atanırlardı. Şehirlerin güvenliğinden "subaşılar" sorumluydu. Bizans ve Ermeni sınır bölgelerini ise "Uç Beyleri" yönetirdi. Uç beyleri sınırları korumanın yanında, düşman ülkelere akınlar düzenler, sultan ile sefere çıkarlardı.

Türkiye Selçuklu Devleti, ordu teşkilatlanmasında da Büyük Selçuklu Devleti'ni örnek almıştı. Ordu genel olarak şu bölümlerden oluşuyordu:

ORDU	
Hassa askerleri (Gölämlar)	Hükümdarın sürekli yanında bulunan atlı ve yaya askerlerdi. Üç ayda bir devletten maaş alırlardı.
Sipahiler (İkta askerleri)	Tamamen Türklerden oluşan askerlerdi. Maaş yerine ikta (dirlik) denilen timarları alan sipahiler genelde atlı birliklerdi. Savaş zamanı ikta sahibi ile birlikte orduya katılırlardı.
Türkmenler	Uç bölgelerinde her an savaşa hazır durumda bulunan birliklerdi.
Devlete bağlı beylik askerleri	İhtiyaç duyulduğu zaman savaşa davet edilirdi.
Donanma	Deniz savaşlarına katılırlardı. Donanma komutanlarına "reisü'l-bahr", "Meliküs-Sevâhil" ya da "Emir-ül Sevâhil" denirdi.

Sosyal Hayat Malazgirt Savaşı'ndan sonra, Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleyman Şah 5000 çadır halkı ile Anadolu'ya geldi. İznik'i fethedip başkent yaptı. Ancak Haçlı Seferleri yüzünden Türk nüfusu Anadolu içlerine doğru çekilmek zorunda kaldı. Anadolu'nun bu çalkantılı yapısı 1176 yılına kadar sürdü. Miryokefalon Zaferi sonucu Türklerin Anadolu'daki varlığı sağlamlaştı. Bu tarihten sonra başta başkent Konya olmak üzere Aksaray, Sivas, Erzurum, Kastamonu, Sinop, Alanya, Antalya gibi şehirlerde imar faaliyetleri başladı. Şehirler onarıldı. Hanlar, hamamlar, kervansaraylar, kümbetler, camiler, medreseler yapılarak Anadolu bayındır hâle getirildi. Fethedilen bölgelere Türkmenler iskân edilerek Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma süreci hızlandı. Şehirlerde kısa sürede ticaret gelişti, tarımsal üretim arttı. Diğer yandan Türkiye Selçuklularının uyguladığı adil ve hoşgörülü politika sayesinde Anadolu'daki Ermeniler, Rumlar, Gürcüler ve diğer gayrimüslim topluluklar rahat ve huzurlu yaşadılar.

Türkiye Selçuklularında sosyal tabakalaşma yoktu. Devletin resmî tasnife göre halk üç gruba ayrılırdı.

Şehirliiler: Askerler, devlet memurları, ilmiye sınıfı, esnaf, zanaatkârlar ve şehir halkından oluşurdu. Askerler ve devlet memurları şehirde güvenlikten ve devlet işlerinden sorumlu olup hizmet karşılığı maaş alırdı. İlmiye sınıfı eğitimle, esnaf ve zanaatkârlar ticaretle uğraşırđı. Esnaflar Ahilik teşkilatına bağılıydı.

Köylüiler: Köylerin başında köy kethüdası bulunurdu. Köylüiler, tarım ve hayvancılıkla uğraşırlardı.

Konar-göçerler: Genelde hayvancılıkla uğraşırlardı. Kendilerine ait yaylak ve kışlakları vardı. Devlet, konar-göçerleri uç bölgelerine iskân ederek onların yerleşik hayata geçmelerine ön ayak olurdu.

Ekonomik Hayat Türkiye Selçukluları, ekonomik hayatın en önemli unsurlarından biri olan tarıma büyük önem verdiler. Tarıma uygun yerlerde su kanalları yaptırarak zirai ürünlerin artışıını sağlamaya çalıştılar. İktâ sistemini daha da işlevsel hâle getirerek ülke genelinde yaygınlaştırdılar.

Din ve ırk farkı gözetmeksizin çiftçilere gübre ve tohum yardımında bulundular. Ayrıca hayvancılıkla uğraşanların, imal ettikleri hayvan ürünlerini deri ve deriden mamul edilen maddeleri değerlendirmelerini sağladılar. Bu ürünlerin yurt dışına ihraç edilmesine öncülük ettiler.

Ahilik

XIII. yüzyılda Ahi Evran tarafından oluşturulmuştur. Ahilik, şehirlerdeki esnaf ve zanaatkârların sosyal ve ekonomik yönden teşkilatlanmalarını sağlamıştır. Ahilik meslek kuruluşu olduğu kadar aynı zamanda kültür, inanç, yiğitlik ve ahlaki değerler taşırdı. Ahi teşkilatının başında "Ahi Baba" adı verilen bir yönetici bulunurdu. Her esnaf ve zanaatkâr grubunun ayrı bir sokağı ve çarşısı vardı. Esnaflar arasında haksız rekabeti önlemek amacıyla malın cinsi, fiyatı ve ne miktarda üretileceğı esnaf loncaları tarafından belirlenirdi. Zor durumda olan esnafa yardım edilir veya kredi sağlanırdı. Kurallara uymayan esnaf teşkilattan çıkartılarak cezalandırılırdı.

İktâ Sistemi

Mülkiyeti devlete ait olan mirî araziler meliklere, emirlere ve valilere hizmet karşılığı verilirdi. Arazi iyi işletildiğı sürece verilen kişide kalır ve miras olarak bırakabilirdi. Araziyi üç yıl boyunca işletemeyen kişilerden tarlanın işletme hakkı geri alınırdı. İktâ sahipleri kendilerine verilen araziler üzerinde asker beslemekten ve bu askerlerin eğitimini sağlamaktan sorumluydu. Savaş zamanı bu askerlerle birlikte savaşa katılırdı. Bunun yanında vergi toplamak ve buldukları bölgenin güvenliğini sağlamakla da sorumluydular. İktâ sahiplerinin buldukları bölgelerde kale yaparak güçlenmelerini önlemek amacıyla iki yılda bir yerleri değiştirilirdi. İktâ sistemi sayesinde devlet, bütçeden para ayırmadan asker yetiştirmiş, tarım arazilerinin sürekli işlenmesini sağlamış, taşrada devlet otoritesi sağlanmış, toprak gelirleriyle memur maaşları karşılanmış ve iktalarda savaşa hazır askerler yetiştirilmiştir.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulduğu Anadolu, ticaret yollarının işlek olduğu bir bölgeydi (Harita 1.2). Anadolu'dan geçen İpek Yolu, bölgede ticareti canlı tuttuğı gibi Anadolu'ya komşu olan devletlerin de ticaret hayatlarında etkili idi.



Harita 1.2: Türkiye Selçukluların Dönemi'nde Anadolu'daki başlıca ticaret yolları

Türkiye Selçukluları Sinop, Samsun, Alanya, Antalya gibi önemli liman şehirlerine sahip olunca deniz ticaretine büyük önem verdiler. Müslüman ve yabancı tüccarların emniyet içerisinde seyahat etmeleri ve ticaretlerini rahat yapabilmeleri için çeşitli önlemler aldılar. Tüccarlara her türlü gümrük kolaylığı sağladılar. Ticaret yollarının güzergâhları üzerine kervansaraylar inşa ettiler. Kervansaraylara gelen misafirlerin ihtiyaçlarını ücretsiz karşıladılar. Ayrıca kervanları zarar gören tüccarların zararlarını karşılamaya yönelik bir çeşit sigortacılık sistemi geliştirdiler. Yine şehir merkezlerinde çarşı ve pazarlara yakın yerlere han veya kapalı çarşılar kurarak esnaf ve tüccarlara kolaylık sağladılar.

Türkiye Selçukluları Dönemi'nde sanayi; dokuma, dericilik, demircilik ve bakırcılık alanlarında gelişme gösterdi. El tezgâhlarında her türlü kumaş ve kilim üretilirdi. Konya, Sivas, Kayseri, Malatya, Erzurum başlıca sanayi merkezleriydi. İhtiyaç fazlası ürünler, gerek kara yolu gerekse deniz yoluyla birçok ülkeye ihraç edilirdi. Diyarbakır ve Sivas'ta bakır madenleri, Kütahya'da gümüş madenleri çıkarılırdı. Askerlerin silah ihtiyaçlarını karşılamak için demircilik zanaatıyla uğraşan birçok zanaatkâr bulunurdu. Erzurum ve Sivas gibi merkezlerde çeşitli silahlar üretilirdi.

Bilim Hayatı

Türkiye Selçuklu hükümdarları bilimsel faaliyetlerin gelişmesine öncülük ederek bilim insanlarına destek verdiler. Nizamiye Medreselerindeki eğitim geleneğini Anadolu'ya taşıdılar. Önemli şehir merkezlerine medreseler, kütüphaneler kurularak bilim insanları için gerekli çalışma ortamı yarattılar.

Bu medreselerde dinî eğitimin yanında tıp, matematik, astronomi, fizik gibi alanlarda eğitim verildi. İnsan sağlığına önem veren Türkiye Selçukluları bu amaçla darüşşifalar (hastaneler) inşa ettiler. Bu darüşşifalardan din ve ırk ayrımı gözetmeksizin herkesin faydalanmasını sağladılar. Bu Darüşşifalarda tıp eğitimi de verdirerek birçok tabip (doktor) yetişmesini sağladılar. Bu amaçla 1205'te Kayseri'de Türkiye Selçukluları Dönemi'nde yaptırılan en önemli darüşşifa, "Gevher Nesibe Darüşşifası"dır. Türkiye Selçuklularının ilk tıp okulu olması açısından büyük bir öneme sahip olan Gevher Nesibe Darüşşifası, XIX. yüzyıla kadar eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür.

Kültürel Hayat XIII. yüzyıl başlarında Konya'da Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî Allah ve insan sevgisini işleyen şiirler yazdı. Yine Muhyiddin Arabi, Sadrettin Konevi ile Necmeddin Razi tasavvuf alanında önemli çalışmalarda bulundular. Yunus Emre Türkçe tasavvufi şiirler yazdı. Dönemin ünlü tarihçilerinden İbn-i Bibi ise yazdığı eserlerle hükümdarlar ve devlet yönetimi hakkında önemli bilgiler verdi.

Türkiye Selçukluları, Anadolu topraklarında birçok mimari eser yaptılar. XII. yüzyıl ortalarında Sultan Mesut tarafından yapımına başlanan Konya Alâeddin Cami, Niğde'deki Alâeddin Cami, Kayseri'de yaptırılan Hunat Hatun Cami ve Külliyesi, Konya'daki Taş Mescit, Sırçalı Mescit ve Karatay Mescidi bunlardan birkaçıdır. Bu eserlerdeki süslemeler genelde ayet ve hadisleri hat ile mermer veya taş üzerine yazma şeklindedir. Bunun dışında, saray, medrese, mescit, kümbet gibi mimari yapılarda ise bitki ve hayvan motifleri kullanıldı.

Türkiye Selçukluları Dönemi'nde süsleme sanatları kabartma, minyatür, oymacılık, çinçilik oldukça gelişti. Devletin simgesi olan çift başlı kartal resmine, ev ve kale duvarları, camii girişleri gibi yerlerde sıkça rastlamak mümkündür. Süsleme sanatları yanında Sivas ve Konya'da dokunan kumaş ve halılar Avrupa hükümdarlarına hediye olarak gönderilirdi. Müzik alanında ise Mevlevî ve Ahi zaviyelerinde tasavvuf müziği, dergâhlarda kopuz eşliğinde söylenen Dede Korkut Hikâyeleri, sultanlar için belli günlerde sarayda çalınan bandolar vardı.

10.Sınıf Tarih Konu Özetleri

1.Ünite : Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye
5.Bölüm : Haçlı Seferleri ve Sonuçları

1.5.1. HAÇLI SEFERLERİ

Hristiyan dünyasının birleşerek Orta Çağ'da Kudüs ve çevresini alma bahanesiyle Türk İslam dünyası üzerine yapmış olduğu saldırılara "Haçlı Seferleri" denir. Seferlere katılanların savaşa giderken elbiselerinin ön kısmında, seferden dönerlerken ise sırtlarında bir haç işareti bulunmasından dolayı bu seferlere "Haçlı Seferleri" adı verildi.

Haçlı Seferleri XI. yüzyıl sonlarından XIII. yüzyıl sonlarına kadar sürdü (1096-1270). Haçlı Seferleri'ne karşı başta Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyûbî Devleti olmak üzere Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri mücadele ettiler. Bu seferlerin dinî, siyasi ve ekonomik sebepleri vardı.

HAÇLI SEFERLERİ'NİN SEBEPLERİ	
DİNİ	<ul style="list-style-type: none">• Hristiyanların, Müslümanların elinde bulunan Kudüs ve diğer kutsal yerleri (Antakya ve Urfa vb.) almak istemeleri• Fransa'da ortaya çıkan Kluni tarikatının Müslümanlarla savaşılması yönünde yaptığı çalışmalar ve Katolik kilisesinin Ortodoks kilisesini hâkimiyet altına almak istemesi• Katolik kilisesinin halkı seferlere teşvik etmesi
SIYASİ	<ul style="list-style-type: none">• Malazgirt Savaşı sonrasında Türkler karşısında zor durumda kalan Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi• Türklerin Anadolu, Suriye, Filistin ve Akdeniz bölgelerinden uzaklaştırılmak istenmesi
EKONOMİK	<ul style="list-style-type: none">• Ekonomik açıdan zor durumda olan Avrupalıların Doğu'nun zenginliklerini ele geçirmek istemeleri• İpek ve Baharat Yolu gibi doğudan gelen ticaret yollarının Türklerin denetiminde olması• Bazı soylu ve derebeylerin yeni topraklar kazanarak ekonomik durumlarını daha da güçlendirmek istemeleri

Kluni Tarikatı ve Papalık Fransa'nın Burgonya eyaletindeki Kluni Manastırında kurulan tarikat, X. yüzyıldan itibaren bütün Avrupa'ya yayıldı. Bu tarikattaki rahipler krallar üzerinde nüfuz kurdular. Kiliseye de etki ederek ortaya atmış oldukları reform fikrini din adamlarına kabul ettirdiler. İçlerinden papalığa kadar yükselenler de oldu. Bu tarikatın temel esasları şunlardır:

- Hristiyanlık dinini savunmak
- Şövalyeliği din uğrunda yapmak
- Tarikata bağlı olanlar için hayatını vermek Kluni Tarikatı, Haçlı Seferleri'nde Hristiyan ahaliyi Müslümanlara karşı kıskırtmada etkin rol oynadı.

I. Haçlı Seferi (1096-1099): Papa II. Urban ile gezginci bir keşiş olan Pierre L'Ermite'nin (Piyer Lermite) kıskırtmalarıyla toplanan ve yaklaşık 100.000 civarında olan bu düzensiz birlikler İstanbul önlerine kadar geldi. Bizans İmparatoru Aleksî Komnenos (Aleksî Komnen) bu orduyu hemen Anadolu'ya geçirdi. Ancak Haçlılar İznik civarında I. Kılıç Arslan tarafından büyük bir yenilgiye uğratıldı. Pierre L'Ermite canını güçlükle kurtarabildi. Bu yenilgiden sonra Alman, İngiliz, Norman, Fransız ve Belçika askerlerinden oluşan ve başlarında

III. Haçlı Seferi (1189-1192): Mısır'da kurulmuş olan Eyyübi Devleti Hükümdarı Selahaddin Eyyubi, 1187 yılında Haçlılarla yaptığı Hittin Savaşı'nı kazanarak Kudüs'ü ele geçirdi. Bu olay üzerine III. Haçlı Seferi başladı.

Fransa Kralı Philippe Auguste (Filip Ogüst), İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Rişard) ve Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa (Frederik Barbaros), III. Haçlı Seferi'ne katıldılar. Alman İmparatoru Frederik Barbaros, Türkiye Selçuklu Hükümdarı II. Kılıç Arslan karşısında ağır kayıplar verdi. Silifke Çayı'nı geçerken boğuldu. Deniz yoluyla Suriye'ye gelen Philippe Auguste ve I. Richard, Suriye'de Akka Kalesi'ni ele geçirdilerse de Kudüs kuşatmasında başarılı olamayarak ülkelerine geri döndüler.

IV. Haçlı Seferi (1202-1204): Kudüs'ün alınamaması üzerine Papa'nın kışkırtmalarıyla yeni bir ordu kuruldu. Haçlılar deniz yoluyla Suriye'ye geçmek için Venedik'te toplandılar. Bu sırada Bizans'ta taht kavgaları sonucunda tahtan indirilen İmparator Aleksios, Haçlı ordusundan yardım istedi. Bunun üzerine İstanbul'a gelen Haçlılar İstanbul'u yağmalayarak bir Latin İmparatorluğu kurdular.

XI-XIII. yüzyıl boyunca sekiz Haçlı Seferi gerçekleşti. İlk dört Haçlı seferinde Türkiye Selçuklu Devleti ve Anadolu Türk beylikleri başarı ile mücadele ettiler. Son dört Haçlı seferi ise Anadolu üzerinden yapılmayıp değişik yollar üzerinden yapıldı. Ancak Haçlılar bu seferlerden bir netice elde edemediler.

1.5.2. HAÇLI SEFERLERİ'NİN SONUÇLARI

Yaklaşık iki asır süren Haçlı Seferleri siyasi, dinî, ekonomik, bilimsel ve kültürel açıdan önemli sonuçlar doğurdu. Haçlı Seferleri'nin genel sonuçları şunlardır:

<p>SİYASİ</p> <ul style="list-style-type: none">• Haçlı Seferleri'nde birçok soylunun ölmesi veya geriye dönebilenlerin parasızlık sebebiyle mallarını satması Avrupa'da derebeylik sisteminin zayıflamasına, merkezî krallıkların güçlenmesine neden oldu.• Türkiye Selçuklularının, Haçlılarla savaşmasını fırsat bilen Bizans, Batı Anadolu topraklarını ele geçirdi.• Türklerin, İslam dünyasındaki saygınlığı arttı ancak batıya ilerleyişleri bir süre durdu.
<p>DİNİ</p> <ul style="list-style-type: none">• Katolik kilisesi ile Ortodoks kilisesi arasındaki ayrılıklar daha da arttı.• Kudüs'ün Müslümanlar tarafından geri alınması, seferlerde birçok insanın ölmesi papalara ve din adamlarına olan güveni sarstı.

EKONOMİK

- Doğu-Batı ticareti büyük ölçüde gelişti. Batı Akdeniz ve limanları (Venedik, Genova, Marsilya gibi) önem kazandı.
- Doğu-Batı ticaretinin gelişmesine bağlı olarak Avrupa'da bazı tüccarlar ekonomik yönden güçlendi.
- Seferlere gerekli parasal desteğin sağlanması için kralların Venedikli bankerlerden borç para almaları bankacılık sisteminin gelişmesine ortam hazırladı.
- Avrupalılar doğudaki bazı bitki, baharat, porselen ve cam eşyayı, ipek ve pamuklu kumaşları, halıları ülkelerine götürdüler.
- Seferler neticesinde Anadolu, Suriye ve diğer bölgeler tahrip oldu, tarımsal üretim azaldı, ticari hayat durgunlaştı.

BİLİMSEL VE KÜLTÜREL

- Avrupalılar Müslümanlardan pusula, barut, kâğıt ve matbaanın kullanımını öğrendiler.
- Avrupalılar İslam kültür ve medeniyetini yakından tanıma fırsatı buldular. Bazı İslam âlimlerine ait eserleri Latinceye çevirdiler. Bu durum Avrupa'da bilim hayatının büyük ölçüde gelişmesine ortam hazırladı.

10.Sınıf Tarih Konu Özetleri

1.Ünite : Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi
6.Bölüm : Anadolu'da Moğol Tehlikesi

1.6.1. TÜRKİYE SELÇUKLU - MOĞOL MÜCADELELERİ

XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yönelik Moğol tehdidi belirgin hâle geldi. Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat bu durum karşısında bazı tedbirler almak zorunda kaldı. Konya, Kayseri, Sivas gibi şehirlerin kalelerini yeniden inşa etti. Sınır boylarındaki kaleleri güçlendirdi. Eyyubilerle dostane ilişkiler kurdu. Moğollarla iyi geçindi.

I. Alâeddin Keykubat, Moğol tehdidine karşı Kafkaslarda hüküm süren Harzemşahlarla iyi ilişkiler kurdu. Hatta Eyyubilerle birlikte Harzemşahları da yanına alarak Moğollara karşı ittifak kurmak istedi. Ancak Harzemşah Hükümdarı Celalettin Harzemşah'ın Ahlat'ı işgal edip Sivas'a doğru ilerlemesi yüzünden bu ittifak gerçekleşmedi. Bu gelişmeler üzerine I. Alâeddin Keykubat, Harzemşahlar Devleti üzerine yürüdü. Erzincan civarındaki Yassı Çimen'de yapılan savaş Türkiye Selçuklu Devleti kazandı (1230). Bu savaştan bir süre sonra Harzemşahlar yıkıldı (1231). Harzemşahların yıkılmasıyla Türkiye Selçuklu Devleti ve Moğollar komşu oldular.

Anadolu'ya hâkim olmak isteyen Moğollar büyük bir ordu ile Malatya'ya kadar ilerlediler. Bu durum karşısında I. Alâeddin Keykubat, Moğol Hükümdarı Ögeday'a elçiler göndererek barış teklifinde bulundu. Moğolların ağır şartlar içeren teklifini, Moğolları Anadolu'dan uzak tutabileceği düşüncesiyle kabul etti. Moğol tehlikesinin daha da belirgin hâle gelmesi üzerine Abbasi halifesi, Selçuklu ve Eyyubilere elçiler gönderdi. Elçiler, her iki devlete birbirleriyle savaşmaları yerine Moğollara karşı ittifak kurmalarını önerdiler. I. Alâeddin Keykubat bu fikre destek verdi. Ancak bu ittifaka karşı olanlar, I. Alâeddin Keykubat'ın elçiler, onuruna verdiği ziyafet esnasında onu zehirleyerek öldürdüler (1237).

1.6.2. MOĞOL İSTİLASI VE SONUÇLARI

I. Alâeddin Keykubat'ın vefatından sonra yerine oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev geçti. Babası kadar devlet tecrübesi olmayan II. Gıyaseddin Keyhüsrev, tahta çıkmasında kendisine yardımcı olan vezir Sadettin Köpek'in etkisinde kaldı. Hırsı ve ülkeyi tek başına yönetme isteği Sadettin Köpek'in birçok önemli devlet adamını ve komutanı ortadan kaldırmasıyla kendini gösterdi. Ancak tahta çıkmaya kalkışınca II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından ortadan kaldırıldı. Tüm bu gelişmeler merkezî otoriteyi zayıflattı. Bu durumdan faydalanan bazı Türkmenler isyan çıkardılar.

Baba İshak İsyanı (1240): Selçuklu merkezî otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen Güney Anadolu'daki (Kâhta, Adıyaman ve Maraş) bazı Türkmenler otlak ve mera yetersizliği, devletin kendileriyle fazla ilgilenmediği iddiasıyla Baba İshak adlı bir şeyhin etrafında isyan çıkardılar. Ancak burada fazla tutunamayan Baba İshak Amasya'ya giderek buradaki Türkmenleri de isyana teşvik etti. Tanrının kendilerine zafer vadettiğini, yapılacak savaşlarda kimsenin öldürülemeyeceğini iddia etti. Sivas'ı ele geçirip yağmalayan Türkmenler, üzerlerine gelen bir Selçuklu ordusunu da yenmeyi başardılar. II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Baba İshak üzerine yeni ordular gönderdi. Yakalanan Baba İshak idam edildi. Ancak bu isyanları fırsat bilen Moğolların Anadolu üzerindeki baskıları iyice arttı.

Kösedağ Savaşı (1243): Türkiye Selçuklu Devleti'nin Baba İshak İsyanı'nı güçlükle bastırmasını ve merkezî otoritenin bozulmasını fırsat bilen Moğollar Anadolu'ya saldırdılar. Erzurum'u yağmaladılar. II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Moğolları Sivas'ın doğusunda yer alan Kösedağ mevkinde karşıladı. Selçuklu öncü kuvvetinin Moğollar tarafından imha edilmesiyle paniğe kapılan Sultan, savaş meydanını terk ederek Konya'ya doğru çekildi (1243). Moğollar kısa sürede Sivas, Erzincan ve Kayseri'yi ele geçirip yağmaladıktan sonra İran'a çekildiler.

Kösedağ yenilgisinden sonra Sultan, Moğol Komutanı Baycu Noyan'a elçiler göndererek barış istedi. II. Gıyaseddin Keyhüsrev Moğolların ağır şartlar içeren antlaşmasını, vergi ödemek koşuluyla kabul etmek zorunda kaldı. Dolayısıyla Türkiye Selçuklu Devleti, Moğolların denetimine girmiş oluyordu. Kösedağ Savaşı'nın sonucunda;

- Türkiye Selçuklu Devleti dağılma sürecine girdi.
- Selçuklularda taht kavgaları arttı ve Moğollar istediklerini tahta çıkarmaya başladı. Böylece Türkiye Selçuklu Devleti Moğolların egemenliğine girdi.
- Merkezî otoritenin bozulması üzerine birçok Türk beyliği ortaya çıktı.
- Anadolu yağmalanarak tahrip edildi. Tarımsal üretim düştü. Ticaret yollarının güvenliği kalmadığından ticari faaliyetler azaldı.
- Moğol tehlikesinden kurtulmak isteyen birçok Türkmen boyu Batı Anadolu'ya göç ederek buraların Türkleşmesini sağladı.

1.6.3. MOĞOL İSTİLASI SONRASI ANADOLU'NUN SİYASİ VE TOPLUMSAL DURUMU

XI. yüzyılda Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulması ve birçok bölgeyi fethetmesi, Anadolu'ya çok sayıda Türkmen'in gelmesine neden oldu. Türkiye Selçukluları, doğudan gelen bu Türkmenleri, batıda "uç" adı verdiği Bizans sınırlarına yerleştirdi. Uçlara yerleşen Türkmenlerin görevi sınırların güvenliğini sağlamaktı. Her ucun bir beyi vardı. Bunların kendilerine ait yaylak ve kışlakları bulunurdu. Bizans'tan ele geçirdikleri bölgeler Türkiye Selçuklu Devleti tarafından kendilerine "kılıç hakkı" olarak verilirdi.

Kösedağ Savaşı sonrasında Türkiye Selçuklularının, Moğollara yenilerek dağılma sürecine girmesiyle uçlardaki Türkmenler bağımsız hareket etmeye başladılar. Diğer yandan Anadolu'da Moğol baskısının artması sonucu, birçok Türkmen batıya, uçların bulunduğu bölgelere göç etmek zorunda kaldı. Bu durum uçlarda ani bir nüfus artışına, dolayısıyla da sosyal ve ekonomik sorunlara yol açtı.

Kösedağ Savaşı sonrasında, Türkiye Selçuklu Devleti, Moğol İlhanlı Devleti'nin egemenliği altına girdi. Bu durumdan faydalanan uçlardaki Türkmen beyleri bağımsız hareket etmeye başladı. Ancak bu Türkmen beyleri bir süre sonra İlhanlı Devleti'ne biat etmek zorunda kaldılar. İlhanlıların 1336 yılında yıkılmasıyla tamamen bağımsız oldular. Böylece Anadolu'da İkinci Türk Beylikleri Dönemi (Harita 1.5) başladı.



Harita 1.5: XIV. Yüzyıl Başlarında Anadolu'da Kurulan Türk Beylikleri (İkinci Beylikler Dönemi)

Kösedağ Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan Türk Beylikleri ve kuruldukları bölgeler şunlardır:

Karamanoğulları	Konya civarında kuruldu. Dönemin en güçlü beyliği idi.	Osmanoğulları	Söğüt ve Domaniç civarında kuruldu.
Germiyanlı	Kütahya civarında kuruldu.	Hamitoğulları	Isparta ve Burdur civarında kuruldu.
Aydınöğulları	Aydın civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundular.	Candaroğulları	Kastamonu ve Sinop civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Menteşeoğulları	Muğla civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.	Ramazanoğulları	Adana ve Tarsus civarında kuruldu.
Saruhanlı	İzmir ve Manisa civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.	Dulkadiroğulları	Maraş civarında kuruldu.
Karesioğulları	Balıkesir ve Çanakkale civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.	Eretna Devleti	Ankara, Tokat, Sivas civarında kuruldu.

Moğollar Doğu ve Orta Anadolu'yu işgal etmelerine rağmen Batı Anadolu bölgesine ulaşamadılar. Bu durum, birçok şeyh, derviş ve âlimin batıda güvenli gördükleri uçlara sığınmalarını sağladı. Uçlarda son derece iyi karşılanan şeyhler, derviş ve âlimler; bölgede yarattıkları dinî ve millî heyecanla Bizans'a karşı gaza ve cihat mücadelesini başlattılar.

Türkiye Selçuklu Devleti alperenleri uç (sınır) bölgelerine yerleştirerek bunların hem fetihlerde bulunmalarını hem de buldukları bölgelerde İslamiyet'i yaymalarını sağladı. Bunlar

arasından Baba İlyas, Anadolu'da "Babaîlik" adıyla tarikat kurdu. Bu tarikatın dışında Anadolu'da Mevlevilik, Bektaşilik, Yesevîlik gibi tarikatlar faaliyetlerde bulunuyordu. Bunlar özellikle Kösedağ Savaşı sonrası Anadolu'da sosyal huzurun bozulması karşısında düzeni yeniden sağlanmasına yönelik büyük gayretler gösterdiler. Nitekim Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî bir uyarıcı ve yol gösterici gibi davranarak Anadolu'nun karışık dönemlerinde insanlara yeni ufuklar açmaya çalıştı.

Bektaşilik Tarikatı'nın kurucusu Hacı Bektâş-ı Veli Suluca Karahöyük'te bir zaviye kurarak Moğol istilası yüzünden Anadolu'da zor durumda kalan insanlara kucak açtı. Ayrıca Hacı Bektâş-ı Veli, dergâhına gelen insanları aydınlatmaya Bektaşilik tarikatından yetişen müritleri ise Anadolu'nun çeşitli yerlerine giderek İslamiyet'i yaymaya çalıştı.

Moğol istilası sonucu Anadolu'da sosyal düzeni sağlamaya çalışan önemli isimlerden birisi de engin insan sevgisi ile Anadolu halkını etkileyen Yunus Emre idi. Adalet, iyilik ve dostluğa yönelik temel öğretileri sayesinde Anadolu halkı arasında birlik ve beraberliği sağlamaya yönelik önemli çalışmalarda bulunan Yunus Emre, bu sayede günümüze kadar Anadolu halkının gönlünde yer edindi.